

Nemzeti Kulturális Alap Igazgatósága
Múzeumi Szakmai Kollégium
Budapest

Pályázati azonosító:
2306/1617

Pályázó:
Békés Városi Jantyik Mátyás Múzeum
5630. Békés, Széchenyi tér 4.

SZAKMAI BESZÁMOLÓ

A „BÉKÉS KÉT ÉVSZÁZADA AZ 1711-ES ÚJJÁÜLÉSTŐL KEZDŐDŐEN” CÍMŰ KIÁLLÍTÁS MEGRENDEZÉSÉRŐL ÉS A HOZZÁ KAPCSOLÓDÓ KIADVÁNY MEGJELENTETÉSÉRŐL

A kiállítás előkészületi munkái már 2011-ben megkezdődtek. Látványosan és sokoldalúan kívántuk az érdeklődők elé tárni a megye egykori székhelye, névadó települése háborúk okozta többszöri elnéptelenedést követő újbóli talpra állását. Az utolsó, 1711-es újjáülés 300. évfordulójára emlékezve, az előtt tisztelegve mutattuk be a település életének azt a két évszázadát, amelyre különösképp jellemző volt a lakosság szülőföldjéhez való ragaszkodása. Az itt élők szorgos munkája, élni akarása, művelődés utáni vágya egy virágzó mezővárosi, parasztpolgári kultúrát eredményezett. A kitartás, a szülőföld szeretete, a kemény, áldozatos munka példaként szolgálhat a mai korban is. Azt reméltük, a tárlat gazdag, változatos és újszerű látványelemek segítségével bemutatott anyaga számos látogatót vonz majd életkortól, iskolázottságtól, foglalkozástól függetlenül, akik – főként a helyiek – büszkék lehetnek településünk múltjára, akik a jelenben cselekvően is részt kívánnak venni az aktuális, városunkat érintő feladatok megoldásában s ezáltal igazi lokálpatriótákká válhatnak.

A kiállítás vándoroltatásának első helyszínei a hajdan Békéshez tartozó, annak szerves részét képező, de a XX. században önállósult községek voltak.

A kiállítás forrásanyagát a Békés Megyei Levéltárban, különösen a hozzá tartozó Békési fióklevéltárban fellelhető iratok, fényképek valamint a Békés Városi Jantyik Mátyás Múzeum gyűjteményi anyaga képezték. A múzeum néprajzi anyagából főként az 1800-as évek közepétől állnak rendelkezésünkre gazdálkodással, viselettel kapcsolatos, igen értékes tárgyak, továbbá az 1880-as évektől szép számban képeslapok, fényképfelvételek (városképek, családfotók). Külön figyelmet érdemeltek az intézményünkben levő, a Wenckheimék tarhosi

uradalmából származó bútorok, használati tárgyak, melyek nagyközönség előtt még nem szerepeltek, de itt külön enteriőrben mutattuk be azokat.

Az ünnepélyes megnyitót az előre eltervezett napon, 2012. január 22-én vasárnap 15.00 órakor rendeztük, a Békés Városi Jantyk Mátyás Múzeum Széchenyi tér 4. szám alatt levő kiállítóhelyén, a Békési Galéria 110 m²-es időszakos kiállítótermében. A program a 2011. évet végigkísérő, a város 1711-es újjáülésének 300. évfordulójáról méltóképpen megemlékező ünneppsorozat záró eseménye volt. A tárlatot Erdős Norbert kormány megbízott, Békés város országgyűlési képviselője nyitotta meg. A rendezvényen mintegy 250-en voltak jelen, sokan a kiállítóterem kívülről voltak kénytelenek figyelni az eseményeket. A kiállítás szakrendezője B. Szűcs Irén néprajzos szakmuzeológus és Nagy Ildikó levéltáros voltak.

A kiállítás tematikája az időrendiséget tartotta szem előtt.

I. egység: Gazdaság és társadalom 1711-1848-ig

Mintegy fogadófalaként piactéri enteriőr várta a látogatókat, a vitrinben a kor általános jellemzésére, a helyi viszonyokra vonatkozó magyarázó szöveget helyeztünk el. Látványos volt a Békés mezőváros telkeinek rendszerét bemutató legkorábbi, 1800 körül készült **Intravillanum Oppidi Békés** című térkép kinagyított, felkasírozott másolata, melyen a látogatók saját utcáikat is megkereshették. A vitrinekben és tablókön elhelyezett levéltári iratok eredeti vagy szkennelt, színes, nagyított változatát, összesen 20 darabot Békés város feudális-kori (1723-1848) irataiból válogattuk, melyek az 1711-es újratelepülés után megindult élet dokumentumait tartalmazták. Jellegükből adódóan a földesúri joghatóság alatt működő helyi igazgatásról, ezáltal a lakosság életéről adtak képet. Legértékesebbek a különböző összeírások, bírói számadások, peres jegyzőkönyvek, kurrens jegyzőkönyvek voltak. A végrendeletek a lakosság ingó és ingatlan vagyonáról szolgáltatnak igen értékes adatokat.

II. egység: Gazdaság és társadalom a XIX. század második felében és a XX. század első évtizedeiben

E részben elhelyezésre kerültek levéltári iratok eredeti vagy szkennelt, színes, nagyított változatban, összesen 22 db. Ezek a kapitalistakori iratok forrásszempontról is igen értékesek, jól tükrözik a feudális terhektől megszabadult, önálló igazgatással bíró mezőváros helyi viszonyait. Kinagyítva mutattuk be „Békés Város téglá és palló járdáinak átnézeti térképét” 1884-ből és a „Békési vásártér felosztási térképét” 1885-ből. Múzeumi képeslapok a város

korabeli épületeiről, archív fotók az akkori családi viszonyokról, viseletről adtak a látogatóknak képes információt.

III. egység: Harruckernek és Wenckheimék

Az adott korban a megye két, meghatározó jelentőségű földesúri családjának tevékenységét, életét, jótékony cselekedeteit kívántuk bemutatni, elsősorban Békésre fókuszálva. Az összesen 18 db, eredeti vagy szkennelt, színes, nagyított változatban elhelyezett levéltári irat mellett berendezésre került egy kastélyinteriőr is. Ebben tálalószekrény használati és dísz tárgyakkal, asztal, székek, a falon a Wenckheim család tagjait ábrázoló, régi képkeretbe helyezett metszetszólamok, illetve festmények kerültek elhelyezésre.

IV. egység: Kultúra, szórakozás a XIX. század második felétől a XX. század elejéig

A rendkívül színes kulturális élet átfogó képét kívántuk nyújtani, kiemelve a különféle társadalmi rétegek legfontosabb jellemzőit, továbbá az időbeli változások jellegzetességeit. Bemutattunk 16 db eredeti vagy szkennelt levéltári iratot, a Békési Tornaegylet (alapítva 1892-ben) tevékenységével, fürdőzéssel, csónakázással, bálozással és egyéb vigalmakkal, ezen kívül vadászattal kapcsolatos korabeli fotó nagyításait. Láthattak a látogatók a békési olvasóköri pecsétjével ellátott könyveket, újságokat, báli meghívókat.

A látogatói visszajelzések alapján minden korosztály megtalálta a számára érdekes nézegetni valót.

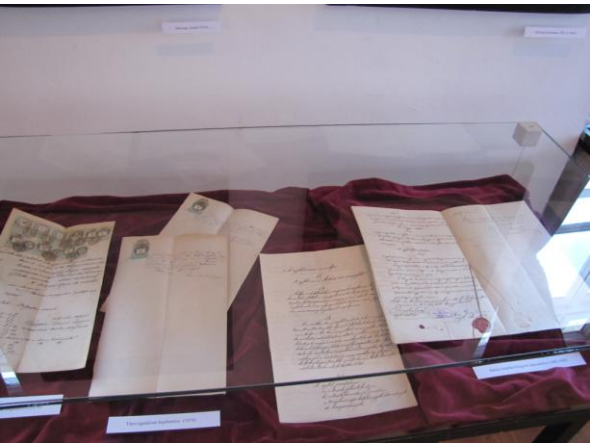
Pályázati célként a kiállításához kiadvány is társult, a címében azonos – a Békés Városi Jantyik Mátyás Múzeum „Békési Téka” sorozatának 45. számaként megjelent – könyvecske a megnyitó napjára került ki a nyomdából. A 600 példányban megjelentetett, A/5-ös formátumú, 32 oldalas kiadvány egy ív terjedelemben a tárgyalt időszak történetét adja közre, másik felében ehhez kapcsolódóan sok-sok színes illusztrációt (a kiállításon is megjelenő képeslapok, térképek, eredeti iratok, tárgyak fotói) tartalmaz. A megnyitó napján mindazok, akik valamilyen formában hozzájárultak kiállításunk sikeréhez, ajándékképpen egy-egy példányt kaptak belőle.

A kiállítás bontására 2012. április 02-án került sor, a kiállítás mobil része ezután – a pályázati kiírásnak megfelelően - vándorútra indult. A vándoroltatás helyszínei: Békés Városi Jantyik Mátyás **Múzeum**, 2012. január 22. – 2012. március 31.; **Murony**, Művelődési Ház, 2012. április 05. – 2012. június 08; **Tarhosi** Polgármesteri Hivatal Közösségi Terme, 2012. június 12. – 2012. augusztus 15.

Szöveges szakmai beszámolókat és a kiállításról szóló fotódokumentációt a fenntartó Békés város honlapján, a kezdőlap bal oldalán látható NKA logóra kattintva lehet elérni:

A KIÁLLÍTÁS KÉPEI

A MEGNYITÓ KÉPEI

Békés, 2012-10-02

Sápiné Turcsányi Ildikó
múzeumigazgató